

FØROYA SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 44.

Lýsingaprisur fyri petitreglur: 40. oyru á 1. síðu, 30. oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 11. november 1944.

Bladid verður bílagt á posthúsinum, og kostar kr. 1,50 + porto um fjórðingsárið

18. árg.

Nøkur orð um rættin aftur.

Ríkarð Long heldur í «Tímanum» 19. oktbr. (Fólksins álit á rættarskipanina) at Flóki er «ovnóg villleiddur av partapolitiskari upp-øsing» og henda hugsan kemur meir og meir fram í grein hansara, at hesin maður og nógvir aðrir Føroyingar ganga við politiskum bindi fyri eygunum og sita við andakt og njóta hvørt orð, sum kemur av munni teirra P. M. Dam's og L. Zachariasen's, ella sita við samanlegdum hondum og gapa, tá ið Christmas Møller og Nordmaðurin frá London tosa. Altså Ríkarð Long man halda, at tann partur av Føroyingum, sum ið politikkir ikki er sinnaður sum hann og hansara partamenn, er óvitasligur og atfinningarleysur — «svølgir ein nazistiskan ella facistiskan pillara, tá ið bert P. M. Dam og Louis Zachariasen skriva falskan demokratiskan navnaseðil á eskjuna».

Til hetta skal alt fyrri eitt verða sagt, at bæði hann, sum skrivar hesar reglur og ívaleytt eisini mangir aðrir Føroyingar eru ikki so veikir, og so lítið um seg ið hugsan síni, at teir ikki eiga eina fría, persónliga meining um politik og aðrar lutir við, hóast tað so skuldi hent, at teir høvdu hugsjónir, ið bóru saman við hugsjónir hjá vissum monnum. Tað er ov erpislígt at halda, at bara teir, ið ganga saman við einum politiskum flokki i Føroyum, skulu hava varðveitt atfinningarevnið i hesi øsing-artíð.

Heldur kann tað haldast, at R. Long er farin villur — og langt av leið, og ynskt má verða, at hann kemur aftur i aftur, sánsar seg og finnur sínar atfinningargávur aftur.

Orsøkin til R. Long's grein eru nøkur hugskot, sum stóðu i hesum blaði 14. oktbr. i ár. Hesi hugskot vóru ikki partapolitisk fargað. Har var bara framsett tann meining, at tað i øllum ferum kann fara og vera heittislígt at finnast at lóg og rætti i einum landi, tá rættarkenslan i einum fólki kann av óstortsligum atfinningum og agitation fara av lagi og taka skaða. Har var heldur ikki flutt nøkur verjurøða fyri hesum hægstarættinum ella øðrum, ið hesir «seytjan» skulu hava lagt frá sær. Og tað segðist heldur ikki

har, at tað var rætt at finnast at og átala dómur, sum hin danski dómurinn dømdi, «valdur av dansku grundlógini».

Men tá ið tað er komið soleiðis fyrri kundi kanska høvi verið til atur at sagt nøkur orð um hesa rættarskipan okkara.

Tá ið R. Long sigur um henda føroyska rættið, vit nú hava, er tað sama, sum vit hava hoyrt áður. Hann er politiskur, tí politikarar sita i honum, og tí er hann móti øllum demokratiskum principum, sum siga, at lóggávuveld og dómvald skulu vera atskild. Tessvegna er henda skipan nazistisk og facistisk. (Herfyri varð sagt, at ikki var loyviligt at eyknevna nakran ella nakað við hesum skaðiligu nevnum, men nú er kanska frítt aftur hesum viðvíkjandi).

Já, tað vita vit, at moderna demokratisk lógskipan hevur atskilt lóggávuveld og dómvald. Tað kundi tó nevnt i hesum viðfangi, at i gamlar dagar, tá ið Løgtingið var i vælmaktini hevði tað bæði lóggávuveld og dómvald.

Men ein spyr, um nú hesi princippi eru brotin, hóast tveir løgtingsmenn sita i rættinum? (Tað skal ikki vera sagt, at hann ikki kundi verið betur, var hann øðrvísi samansettur). Triggir dómurir eru, ið ikki eru løgtingsmenn, og teir eru lóglærdir menn, og hinir sita tí ikki sum løgtingsmenn, tá ið teir fara til sitt dómrastarv. Tann størsta dygd, kunnu vit siga, ið dómari hevur aftrat klárum og greiðum viti, er hon, at hann kennir sína morálsku ábyrgd. At hann i dómarsessinum lurtar eftir samvitsku síni, kennir tað stóra álvarsemi, sum liggur i starvi hansara, og skilir seg út sálarliga úr allari ytru ávirkan, sum hindra kann eina rættvísu dómssavsigan. Er hann slíkur maður, kann hann vera búgvin til at gera tað, ið lítið er honum til, hvat annað starv hann so kann hava i samfelagaum. Vit hoyra um teir gomlu, ið søtu og dømdu sínar egnu synir og viktur heldur ikki tá frá landsins galdandi lóg og rættarskipan.

Tað hevur eisini verið framhildið, at tað man vera ógjærlikt at finna menn, serliga nú, ið ikki ganga vissa leið i politikki, og tað er mangan, at hesir, sum ikki eru virkandi politikarar, látast hvassari i politiskari meining enn hinir, ið sita á tingi.

Og er tað heilt vist, at ikki politikarar hava sitið sum dómurir i demokratiskum landi? Rytter, amtmaður i Føroyum, var, íhvussu so var her, kendur at hava hvassa politiska áskoðan, og hann gjørdist býráðsdómari i Danmark.

Tann eftir demokratiskari hugsan so rangverga rættarskipan, ið verið hevur i nazistiskum og facistiskum londum, er nú ikki bara tí, at dómurarnir hava verið politikarar, men tað er tí, at sjálvur andin i lóggávuni er avlagadur.

Allur rættur skal ganga tí politiska yvirvaldinum til handar, og ein dómari eigur ikki so nógv at rætta seg eftir lógarorðunum og ábreiðslunum sum fyriliggja, men heldur hvat ætlan hin átaladi hevur haft, tá ið hann t. d. gjørdi eitt brotsverk. Soleiðis kann skiljast tæy politisku drápin, ið útint eru, har drápsmennirnir ikki hava verið revsaðir men heldur heiðraðir fyrri verkið.

R. Long sýnist at hava álit til dómárin, sum óheftur maður. Men nú hoyrist, at menn eisini ganga móti avgerðum henda ópolitiska og grundlógarvarda dómara. Hver situr so um lóg og rætt i landinum, hvørjar dómur skulu vit akta, og hvør skal vera lóg og rætti lýðin?

Vit mugu burtur úr hesum miklu fløkjum upp aftur loyva okkum, at siga, at vit siggja einki skil á nøkrum. Vit vita ikki hvørjar lógir og hvønn rætt, vit skulu vera lýðin, tí skal verða átalad og funnist at, so kann ein átala og finnast at øllum. Tað eru vist tæy flestu menniskju, sum vilja halda, at tæy eru órættað og tæy eru órættvist dømd. Men skal slík hugsan fáa leysar teymar i einum samfelag og nýttast móti rættinum, so er alt kaos og anarki.

Flóki.

Eitt sindur um eftirlit.

Millum manna verður i hesum degum nógv tosað um eftirlit. Summi tosa um eftirlit við «Krossa» pappirið og Telefonverkspappirið. Nógv halda tað vera smálaga og skammiliga gjørt av Antonesi og til stóra mannminkan fyrri mannin at ganga i Skipafelagsins búðum og sneyta eftir, hvat pappir «Krossur» eigur, og hvat pappir

Telefonverkið eigur. Nøkur halda tað vera púra beint av Antonesi, annaðhvørt hann er sendur av fólkaflakkinum, ella hann er farin av sínum eintingum, at ganga hesa sneytaragongd; tí skuldi tað eydnast hesum okkara føroyska Sherlock Holmes sunnan úr Húsavík at finna okkurt, ið fella kundi telefonverkstjóran, so var nógv vunnid fyrri flokk hansara, tí, sum øll, ið lesa blaðini, vita, er telefonverkstjórin fólkaflakksins ónda samvitska. Fólkaflakkurin, hesin marghátligi vøxtur, sum vegna teir høgu konjunkturarnar rættiliga er «runnin upp á sløkke», hevur einki gott at unna telefonverkstjóranum og «Krossi». Og tá hesin flokkur eigur ein mann, sum hevur hug at sneyta i skýmligum búðum eftir onkrum, ið fella kundi ein politiskan mótsæðumann — hvat so — lat hann so royna seg.

Tíverri fyrri sneytarin úr Húsavík, tykist hann ikki at hava funnið nakað, ið kundi vera telefonverkstjóranum at meini, tó eitt kann hann ugga seg við: hansara stóra fyrmynd, Sherlock Holmes, fann heldur ikki nakað, t. v. s., har sum einki var at finna.

Hetta var eitt sindur viðvíkjandi eftirliti av tí pappiri, sum «Krossur» og telefonverkskriv verða prentað á.

Eitt annað eftirlit hevur seinni fullkomiliga, sum danir plaga at siga «fordunklet» omanfyri nevnda eftirliti; tað er eftirlitið við tí pappiri: «Sjóvinnubankin» hevur i varðveitslu.

Hin meinigi maðurin, og har eri eg ein, hevur óivað hugsað lítið um eftirlit yvirhøvur; men av tí, vit hesar seinastu dagarnar hava lisið um hetta, hava vit varhuga av, at «hitt almenna» krevur at sleppa at hava eftirlit við almennum peningastovnum. Tað skilst okkum, at lóg er gjørd, sum áleggur «ti almenna» at ansa eftir slíkum stovnum.

Hvi man «hitt almenna» krevja hetta? Ja, eg eri ein ókønur maður i hesum víðurskiftum, men eg kundi væl hugsa mær, at tað var av teirri orsøk, at bæði «hitt almenna» og hin meinigi maðurin hava mist nógvan pening av tí, at ov lítið ella einki eftirlit hevur verið. Eg kundi tí, sum sagt, hugsað mær, at hetta var orsøkin til, at danskir eftirlitsmenn av og á eisini hava vitjað peningastovnar